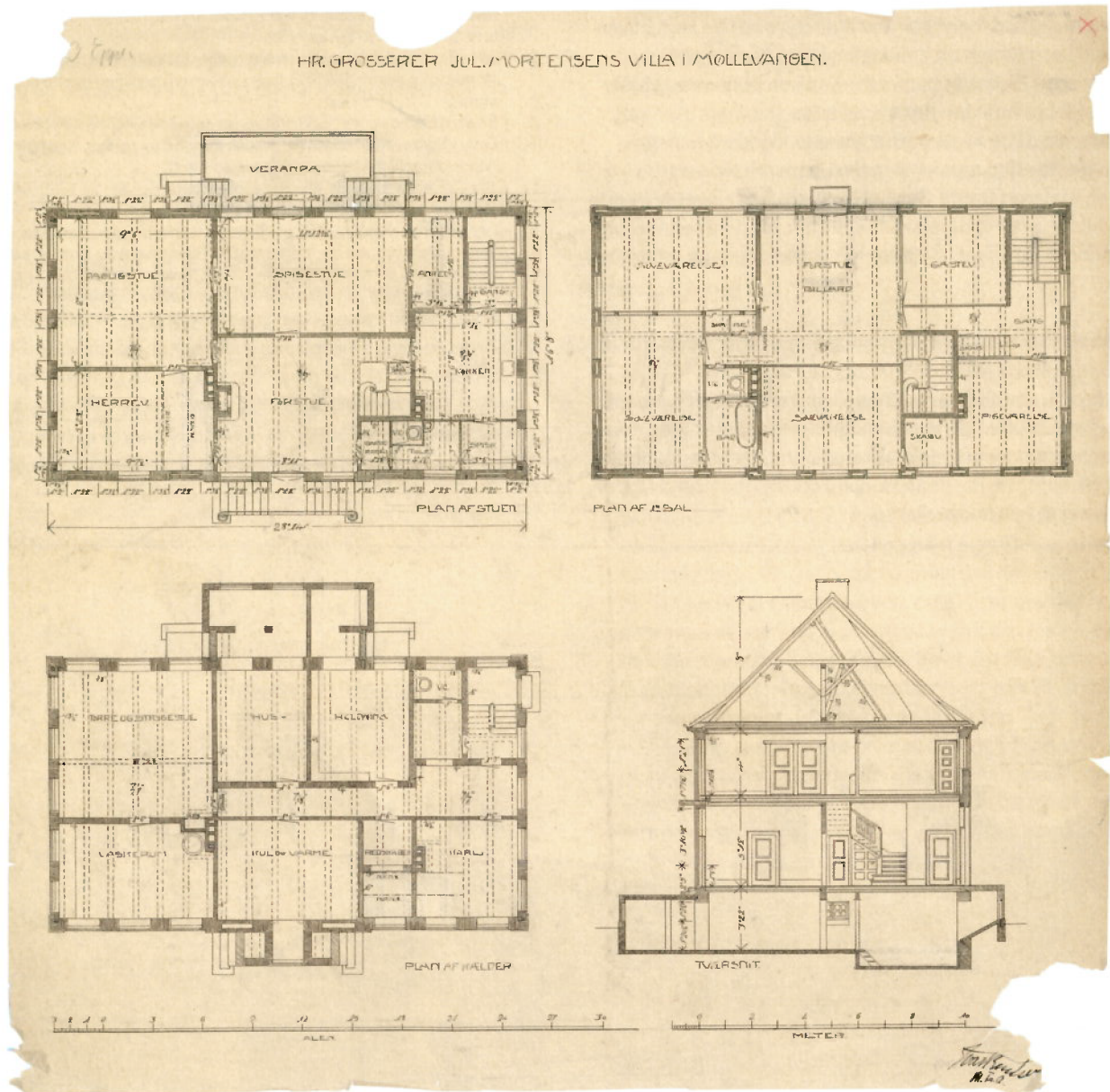

PRUNKLØST

Bakkekammen 40, Ivar Bentsen, 1917. Tegning: Danmarks Kunstmuseet, Samlingen af Arkitekturtegninger

Interview med Per Troelsen ved Martin Keiding

“Bakkekammen har man jo kunnet tegne på et A2- eller A1-ark – inkl. situationsplanen – og så ordne resten sammen med håndværkerne. Jeg ved ikke, om man skal begræde det som noget forfærdeligt, eller om man skal være glad for, at man i dag har flere muligheder.”

Bakkekammen 40. Indgangsfacade. Foto: Kurt Rodahl Hoppe

Arkitekten Ivar Bentsen var en central skikkelse i Bedre Byggeskik-bevægelsen. Han var i en periode forstander ved Vallekilde Højskole, men senere oprettede han sin egen bygmesterskole i Holbæk. Det førte bl.a. til udstykningen og opførelsen af husene omkring Bakkekammen, som blev tegnet af Bentsen og kollegaen Marius Pedersen.

Hvordan kom byggeriet i gang?

PT Det hele begyndte med grosserer Julius Mortensen, som sammen med to andre investorer købte landområdet for at udvikle det som en engelsk haveby. Mortensen kom også fra højskolebevægelsen. Han var udlært købmand og meget velhavende, og det særlige ved hans projekt er, at han stiller krav til dem, som køber parcellerne, om at de skal bygge i den stil, som han nu synes er den rigtige. Den slags bindinger betyder altid, at grundene bliver mindre værd for den enkelte køber, fordi de, der investerer, helst vil have lov at bestemme det hele selv. De har altså taget en developer-risiko dengang ved at forlange, at køber skulle bygge i Bedre Byggeskik. Så allerede før man stikker spaden i jorden, er sagen interessant. Mortensen var med til at etablere Det Radikale Venstre i Holbæk. Det er stadig en radikal højborg. Og alle de her ting har nok noget med hinanden at gøre. Der er en masse tankesæt hos ham. I virkeligheden er han jo ny-rig, men han formår altså at få brugt de der penge på en meget idealistisk måde.

Mortensen og Bentsen træffer hinanden på højskolen?

PT Ja, mæcenen og kunstneren finder hinanden og etablerer hele denne her bebyggelse. Det interessante er, at boligerne er ret forskellige, både i størrelse og måden, de bliver placeret på. Bakkekammen 40 og Anders Larsens hus – en af de andre pengemænd – er nok de største af dem alle.

Bebyggelsen har nogle karakteristisk træk, man også finder i Anton Rosens Gerthasminde i Odense.¹ Den har de der små stisystemer på kryds og tværs. Alt det, man introducerer i de store parcelhus-bebyggelser i slut-70erne og start-80erne, hvor man separerer biler og cykeltrafik. Mange af de ideer, vi har i dag om 'shared space' og sådan noget og smutvejene i byen med cykelbroerne, det ser man også i det område. Man har en bevidsthed om, at alle skal have mulighed for at bevæge sig rundt på en komfortabel måde.

Det er så arkitekternes fortjeneste, at man får blandet området med de forskellige hustyper på en måde, så det kommer til at virke naturligt. Noget af det ligger meget tæt i række, og andet ligger helt luftigt og spredt. Axel Larsens hvidkalkede villa med sort tegltag ligger trukket tilbage og har nærmest noget landligt engelsk eller cottage-agtigt over sig, når man kigger ind bag hækken. Julius Mortensen, som opfører Bakkekammen 40, har bygget sit hus næsten som Amalienborg. Det er ret stor villa i forhold til de andre, men det, at han skubber den tilbage på grunden og laver en plads foran, der er næsten sådan en cour d'honneur, som man kender fra franske bypalæer – det

Bakkekammen 40. Havefacade. Foto: Kurt Rodahl Hoppe

Motiv fra bebyggelsen. Foto: Kurt Rodahl Hoppe

gør, at huset kommer til at virke mindre. Redskabsskuret og portbygningen med stald, garage, hønsehus osv. skubber han ud mod vejen. Så han får lavet en meget dramaturgisk opstigning fra de små huse på den modsatte side af gaden og hen til den store grosserervilla. Men det er en ydmyg overgang. Og når man så kommer ind, så er der gerigter, døre og dybest set hele den samme detaljering som i alle de andre, små ydmyge huse. Vi mener, at det kan have været de samme snedkere, som har apteret alle husene. Så Bentsen og Pedersen har ikke siddet og lavet særlige skræddersyede profileringer og design.

De oprindelige farver i huset er vendt tilbage – det er noget af en kraftig palet, man møder?

PT Vi fik jo lavet en farvearkæologisk undersøgelse, og så farvesatte vi rummene, som de har været oprindeligt. Det interessante er, at det på mange måder er historicistiske farver. Så man finder denne her kraftige tomatrøde i opholdsstuen og en stærk grøn i spisestuen osv. Da vi overtog, var gulvene afhøvlede og derfor lyse. Det betød, at bl.a. de små guldlist, som sidder imellem gerigterne og vægfladen, og som har et lillebitte profil, faktisk så lidt grosserer-agtige ud, fordi de sprang i øjnene. Da gulvene så var blevet mørklakeret, som de oprindeligt var, og sugede hele den enorme lysmængde, der kommer pga. de høje vinduer, som næsten er terrassedøre, så var der ikke lys nok til de her guldlist. Så de blev meget mere diskrete og fangede i virkeligheden bare en eller anden form for højlys, der formidler overgangen fra de grågrønne gerigter til de mørkegrønne vægge. Det var en af de meget store aha-oplevelser i hele restaureringsprocessen, at farverne på en eller anden måde først for alvor giver mening, når de er med allesammen.

Hvad med husets ydre?

PT Det udvendige murværk er det, vi har gjort mindst ved. Der er nogle få fuger, vi har kradset ud, men ellers har der intet været. Vi synes, det stod med så smuk en patina, at vi ville lade det være. Og når man ser, hvor små fremspringene og recesserne er, går det op for én, hvor lidt der egentlig skal til, for at man ser

forskellen fra vintersol til sommersol, aftensol og morgensol. Det er dét, der gør det helt vidunderligt. Og som i øvrigt kendetegner de andre huse også.

Men det er vel i virkeligheden også et eksempel på, at man faktisk godt kan få de her detaljer frem inden for en rimelig økonomi?

PT Det er jeg sikker på. Plus stenene. Der har de gjort sig umage. Når man ser det, tror man umiddelbart, at det er et gult hus, men der er røde sten, grå sten og næsten også sorte indimellem. Der er en ret hidsig farvepalet i stenene indbyrdes, hvilket også var en af årsagerne til, at vi var varsomme med overhovedet at gøre noget ved facaden.

Taget var også ok. Huset er jo fredet, så for at opnå en bæredygtig løsning uden at presse arkitekturen for meget har vi taget det i vinduerne, hvor der er lagt nye tætningslister ind i de gamle forsatsrammer. Og så har vi skiftet gasfyret til et større fyr, som har volumen til at få trykket varmen rundt. Vi har suppleret med nogle radiatorer nogle steder. Ikke noget revolutionerende, men i tråd med, hvad en ansvarsbevidst boligejer selv ville gøre.

Det har været helt anderledes end med Poul Henningsens hus, hvor vi virkelig var nødt til at gå til den for at redde huset.

Du viste mig, da vi så Bakkekammen, at døråbningerne er meget lave. Er det lykkedes at finde ud af årsagen?

PT Nej, ikke endnu. Det er underligt. For de er sådan set lavere end en almindelig standarddør nede fra byggemarkedet i dag. Og de er ikke brede nok til også at være en barokdør. Huset har jo en nybarok facade. Mit bedste bud er, at Julius Mortensen på trods af sine mange penge ikke har villet virke for pompøs i forhold til de andre huse og ånden i bevægelsen. Når man bevæger sig rundt i huset, både før og efter det blev møbleret, så er det jo en kæmpe villa. 540 kvm. Men man føler sig ikke på noget tidspunkt intimideret af størrelsen, eller at det bliver overfønm. Og måske skyldes det bl.a. dørenes beskedne højde. Om der har været en dialog mellem bygherren og arkitekten, eller arkitekten intuitivt har forstået bygherren, er svært at svare på.

Bakkekammen 40, hall. Foto: Kurt Rodahl Hoppe

Hvis man tager PH's hus på Brogårdsvej fra 1937 (se *Arkitekten* 10/2016), så ved jeg, at der var fugtproblemer, og at I skulle ud på den helt moderne teknologibane for at finde en løsning.

PT Ja. De gør jo det samme i princippet, men med foden i forskellige lejre. Poul Henningsen, som havde det der iltre væsen, formaster sig til at håne Bedre Byggeskik i *Kritisk Revy*. Jeg tror, han siger, at det er en mental spændetrøje for akademisk arkitektur. Poul Henningsen erklærer højt og flot i *Arkitekten*, at man er nødt til at bygge med moderne materialer, for så går det både hurtigere og bliver billigere. Vi kunne se, da vi restaurerede de øverste fire-fem skifter af de indvendige mursten, at der har de næsten ikke haft tid til at kaste mørtel mellem stenene. Det er simpelthen gået så sindssyg hurtigt, så skidt faldt fra hinanden, da vi først begyndte at tage de lofter ned, hvor pudset havde sluppet. Så han har været meget presset af tiden og af den dårlige byggeteknik plus K.H.-betonblokkene, som jo ikke har været særlig anvendelige i et dansk klima – uanset hvor godt den gode ingeniør Kristian Hindhede (opfinderen af K.H.-blokken, red.) gerne ville have det. Vi ved fra tidligere beboere og deres familier, at det aldrig har været et hus, der har været behageligt at opholde sig i. Der har altid været sindssygt koldt. Og så har der været de der skimmelproblemer. På den baggrund har det været en utrolig oplevelse at komme til Bedre Byggeskik i Holbæk, som jo er så banal og velprøvet en byggeskik, at det bare holder. Man kunne godt være flyttet ind på Bakkekammen 40 uden at have

gjort, hvad vi har gjort. Så havde man stadig haft fugtindtrængen i kælderen og terrassen, og det har man så på et tidspunkt skullet gøre noget ved. Det havde også været svært at varme op. Der var en grund til, at der var to-tre brændeovne i huset, da vi overtog det.

Hvis man sætter det lidt på spidsen, kan man måske sige, at hvis I ikke havde sat PH's hus i stand, så var det skvattet sammen i løbet af kort tid. Hvor Bakkekammen 40 formodentlig bare var blevet stående i 100 år til?

PT Det tror jeg, sagtens man kan. Den nederste fjerdedel i Poul Henningsens villa var jo flækket i fundamentet og op i ydervæggen. Så det var på vej til at skride ud. Og havde i øvrigt et fundament, der var 40 cm dybt. Og stod på blødt sand. Så hvis man havde været rigtig smart, havde man købt det og ladet stå til. På et tidspunkt ville det have været så smadret, at det var blevet affredet, og så kunne man have revet det ned og bygget en ny villa.

Da man byggede Bakkekammen 40, havde man, banalt sagt, de der fem forskellige byggematerialer. Der var noget tegl, cement og træ. Der er varekataloget jo absurd stort i dag. Og vi har også lært af det, nu hvor vi renser vores huse for asbest og PCB. Det kommer vi måske til at gøre igen om 30 år med noget af det, vi bygger i dag. Sådan er det. Selvom vi er dygtige til at få detekteret giftstoffer osv., så vil der være nogle byggetekniske sammenstød og knudepunkter, som er

uhensigtsmæssige. Men sådan er det med byggeri. Sådan vil det altid være. Det er svært at forlange, at ingeniøren skal have fuld kontrol over alle detaljer, når man tænker på, hvor mange forskellige måder du kan lave bærende konstruktioner på. Det samme med arkitekten. Der er jo en materialeudvikling, som håndværkeren nogle gange har meget bedre tjek på end arkitekten. Ved noget så banalt som elinstallationer har jeg nogle gange kunnet mærke fra restaurering til restaurering, at det, jeg har lavet i den sidste restaurering, i løbet af ingen tid nu er forældet.

Bakkekammen har man jo kunnet tegne på et A2- eller A1-ark – inkl. situationsplanen – og så ordne resten sammen med håndværkerne. Jeg ved ikke, om man skal begræde det som noget forfærdeligt, eller om man skal være glad for, at man i dag har flere muligheder.

Men ser man på kvaliteten af rummene, og det optager mig meget, også i den periode, der kommer efter med Eske Kristensen og de der hardcore arkitekter fra 50'erne, som tegner socialt boligbyggeri – når man ser på, hvor små de boliger var sammenlignet med en projektlejlighed i en af de større byer, og ser på måden, man kan indrette dem på, og forskellen i kvalitet, så synes jeg, vi som fag har tabt noget. Og jeg tror ikke på, at Eske Kristensen brugte fire måneder på at tegne en plantegning til en treværelses almennyttig bolig. Det er en metier, de har haft. Og givetvis en gentagelse. Men i hvert fald har man haft det i hænderne og manchetten og kunnet ryste de der superfede

plantegninger ud. Jeg ved ikke, om de har haft et bedre dækningsbidrag, men i hvert fald kunne jeg godt tænke mig, at man prøvede at genbesøge det.

Per Troelsen er arkitekt og projektleder ved Realdania By & Byg.

Note

- 1 Gerthasminde i Odense er en engelsk inspireret haveby, der blev udtænkt af handeleggartner N.P. Rasmussen i 1912, tegnet af Anton Rosen og opført ad flere omgange i 10'erne og 20'erne.

FAKTA

Bakkekammen 40
5300 Holbæk
Arkitekt: Ivar Bentsen
Bygherre: Julius Mortensen
Opført: 1917

Restaurering
Arkitekt: Rønnow Arkitekter
Bygherre: Realdania
Restaureret: 2017

Interiør: Foto: Kurt Rodahl Hoppe